

ДЕЯКІ ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ В КПК УКРАЇНИ

Підюков П.П., провідний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи НАВС, доктор юридичних наук, професор.
Білецька К.К., науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи НАВС

Згідно з ч. 1 ст. 214 КПК України, що регламентує початок досудового розслідування, слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після надання заяви про вчинення кримінального правопорушення або після самостійного виявлення його з будь-якого джерела обставин, що може свідчити про вчинення *кримінального правопорушення*, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування (хоча ч. 2 цієї статті передбачає, що досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань).

Про кримінальні правопорушення йдеться й в інших нормах вітчизняного КПК.

Так, відповідно до ст. 2 КПК України, одним із завдань кримінального провадження визначено захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень.

Розтлумачуючи значення основних термінів КПК, законодавець, наприклад, вказує, що державне обвинувачення є процесуальною діяльністю прокурора, що полягає у доведенні перед судом обвинувачення з метою забезпечення кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (п. 3 ст. 3 КПК України), а притягнення до кримінальної відповідальності – стадією кримінального провадження, яка починається з моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального

правопорушення (п. 14 цієї ж статті). Процесуальна фігура слідчого визначена в цій же нормі (п. 17 ст. 3 КПК) як «службова особа органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу Державного бюро розслідувань, підрозділу детективів, підрозділів внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, уповноважена в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування *кримінальних правопорушень*».

Про досудове розслідування злочинів і кримінальних проступків вказано у ст. 215 КПК України.

Водночас у ст. 216 КПК, що передбачає підслідність, зазначається, що «слідчий органів Національної поліції здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування» (ч. 1), а решта слідчих органів інших відомств (безпеки, органів що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів Державного бюро розслідувань, детективи Національного антикорупційного бюро України) – «здійснюють досудове розслідування злочинів», передбачених відповідними статтями КК України (ч.ч. 2, 3, 4, 5 ст. 216 КПК України).

Відповідно до ст. 3 КПК, кримінальне провадження – це «досудове розслідування і судове провадження» (п. 10), а форми досудового розслідування передбачені дізнанням, в якому здійснюються розслідування кримінальних проступків (п. 4) і досудове слідство в якому здійснюється розслідування злочинів (п. 6).

Тобто злочини і кримінальні проступки є різновидами загального для них родового поняття «кримінальне правопорушення».

Як нам здається, навряд чи, формулюючи положення ст. 216 КПК України, законодавець мав на увазі, що провадження дізнання має бути виключною прерогативою слідчих органів Національної

поліції України. На підтвердження цього свідчить і аналіз змісту Глави 25 КПК «Особливості досудового розслідування кримінальних проступків», де про такі вимоги не йдеться. Напевно, що вони не знайдуть свого відображення і в майбутньому законі про кримінальні проступки.

На нашу думку, вищезазначене є результатом недосконалого формулювання окремих норм КПК, незрозумілого використання при цьому законодавчої термінології.

Свідченням цьому є, до речі, й визначені Главою 24-1 КПК «Особливості спеціального розслідування кримінальних правопорушень». Згідно з ч. 1 ст. 297 -1 КПК «спеціальне досудове розслідування здійснюється згідно із загальними правилами досудового розслідування, передбаченими цим Кодексом, з урахуванням положень цієї Глави», а в ч. 2 ст. 297-1 наведені склади злочинів, спеціальне досудове розслідування яких, відповідно до вимог підслідності (ст. 216 КПК) віднесене до компетенції практично всіх слідчих органів (за виключенням органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства) та детективів Національного антикорупційного бюро України (за відповідних умов).

Таким чином, вищезазначене вкотре засвідчує певні неузгодженості й протиріччя між нормами не тільки Загальної і Особливої частин КПК України (про що вже неодноразово наголошувалося в науковій літературі), а й у структурі будь-якої з цих частин і, як бачимо, навіть в одній і тій же її нормі.

Наявність вказаних недоліків, недосконалість законодавчої термінології, на наше глибоке переконання, аж ніяк не сприяють реалізації завдань кримінального судочинства, породжуючи нерідко на практиці зайві труднощі і проблеми.